

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC80 (82)

ISSN 1857-7059

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

2017

YEARBOOK

2017

ГОДИНА 8
БРОЈ 9

VOLUME VIII
NO 9

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2017
YEARBOOK

ГОДИНА 8
БР. 9

VOLUME VIII
NO 9

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

ГОДИШЕН ЗБОРНИК ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

За издавачот:

доц. д-р Драгана Кузмановска

Издавачки совет

проф. д-р Блажо Боев

проф. д-р Лилјана Колева-Гудева

проф. д-р Виолета Димова

доц. д-р Драгана Кузмановска

проф. д-р Луси Караниколова -Чочоровска

проф. д-р Светлана Јакимовска

доц. д-р Ева Горѓиевска

Редакциски одбор

- проф. д-р Ралф Хајмрат – Универзитет од Малта, Малта
проф. д-р Нецати Демир – Универзитет од Гази, Турција
проф. д-р Ридван Цанин – Универзитет од Едрене, Турција
проф. д-р Стана Смиљковиќ – Универзитет од Ниш, Србија
проф. д-р Тан Ван Тон Та – Универзитет Париз Ест, Франција
проф. д-р Карин Руке Бритен – Универзитет Париз 7 - Дени Дидро, Франција
проф. д-р Роналд Шејфер – Универзитет од Пенсилванија, САД
проф. д-р Кристина Кона – Хеленски Американски Универзитет, Грција
проф. д-р Златко Крамариќ – Универзитет Јосип Јурај Штросмаер, Хрватска
проф. д-р Борјана Просев-Оливер – Универзитет во Загреб, Хрватска
проф. д-р Татјана Гуришиќ-Беканович – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
проф. д-р Рајка Глушица – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
доц. д-р Марија Тодорова – Баптистички Универзитет од Хонг Конг, Кина
доц. д-р Зоран Поповски – Институт за образование на Хонг Конг, Кина
проф. д-р Елена Андонова – Универзитет „Неофит Рилски“, Бугарија
м-р Диана Мистреану – Универзитет од Луксембург, Луксембург
проф. д-р Сузана Буракова – Универзитет „Павол Јозев Сафарик“, Словачка
доц. д-р Наташа Поповиќ – Универзитет во Нови Сад, Србија
проф. д-р Светлана Јакимовска, доц. д-р Марија Кукубајска, проф. д-р Луси Караниколова-Чочоровска, доц. д-р Ева Горѓиевска, проф. д-р Махмут Челик,
проф. д-р Јованка Денкова, доц. д-р Даринка Маролова, лектор д-р Весна Коцева, виш лектор м-р Снежана Кирова, лектор м-р Наталија Поп-Зариева, лектор м-р Надица Негриевска, лектор м-р Марија Крстева

Главен уредник

проф. д-р Светлана Јакимовска

Одговорен уредник

доц. д-р Ева Горѓиевска

Јазично уредување

Даница Гавриловска-Атанасовска
(македонски јазик)

лектор м-р Биљана Петковска, лектор м-р
Крсте Илиев, лектор м-р Драган Донеv
(англиски јазик)

Техничко уредување

Славе Димитров, Благој Михов

Редакција и администрација

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ 10-А
п. факс 201, 2000 Штип
Р. Македонија

**YEARBOOK
FACULTY OF PHILOLOGY**

For the publisher:

Ass. Prof. Dragana Kuzmanovska, PhD

Editorial board

Prof. Blazo Boev, PhD

Prof. Liljana Koleva-Gudeva, PhD

Prof. Violeta Dimova, PhD

Ass. Prof. Dragana Kuzmanovska, PhD

Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Ass. Prof. Eva Gjorgjievska

Editorial staff

Prof. Ralf Heimrath, PhD— University of Malta, Malta

Prof. Necati Demir, PhD— University of Gazi, Turkey

Prof. Rıdvan Canım, PhD— University of Edrene, Turkey

Prof. Stana Smiljkovic, PhD— University of Nis, Serbia

Prof. Thanh-Vân Ton-That, PhD— University Paris Est, France

Prof. Karine Rouquet-Brutin PhD— University Paris 7 – Denis Diderot, France

Prof. Ronald Shafer— University of Pennsylvania, USA

Prof. Christina Kkona, PhD— Hellenic American University, Greece

Prof. Zlatko Kramaric, PhD— University Josip Juraj Strosmaer, Croatia

Prof. Borjana Prosev – Oliver, PhD— University of Zagreb, Croatia

Prof. Tatjana Gurisik- Bekanovic, PhD— University of Montenegro, Montenegro

Prof. Rajka Glusica, PhD— University of Montenegro, Montenegro

Ass. Prof. Marija Todorova, PhD— Baptist University of Hong Kong, China

Ass. Prof. Zoran Popovski, PhD— Institute of education, Hong Kong, China

Prof. Elena Andonova, PhD— University Neofilt Rilski, Bulgaria

Diana Mistreanu, MA— University of Luxemburg, Luxemburg

Prof. Zuzana Barakova, PhD— University Pavol Joseph Safarik, Slovakia

Ass. Prof. Natasa Popovik, PhD— University of Novi Sad, Serbia

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD, Ass. Prof. Marija Kukubajska, PhD, Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD, Ass. Prof. Eva Gjorgjievska, PhD, Prof. Mahmut Celik, PhD, Prof. Jovanka Denkova, PhD, Ass. Prof. Darinka Marolova, PhD, lecturer Vesna Koceva, PhD, lecturer Snezana Kirova, MA, lecturer Natalija Pop-Zarieva, MA, lecturer Nadica Negrievska, MA, lecturer Marija Krsteva, MA

Editor in chief

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Managing editor

Ass. Prof. Eva Gjorgjievska, PhD

Language editor

Danica Gavrilovska-Atanasova

(Macedonian language)

lecturer Biljana Petkovska, lecturer Krste

Iliev, lecturer Dragan Donev

(English language)

Technical editor

Slave Dimitrov, Blagoj Mihov

Address of editorial office

Goce Delchev University

Faculty of Philology

Krste Misirkov b.b., PO box 201

2000 Stip, Republic of Macedonia

СОДРЖИНА CONTENTS

Јазик

Даринка Маролова, Билјана Горгиева
МЕТАФОРИТЕ ВО РОМАНОТ „ЦРНО СЕМЕ“ ОД ТАШКО ГЕОРГИЕВСКИ
И НИВНИОТ ПРЕВОД НА ГЕРМАНСКИ ЈАЗИК 9

Валентина Милошевиќ-Симоновска
БОРБАТА ПРОТИВ ЈАЗИКОТ НА МАЛЏИНСТВОТА ВО
СФЕРАТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО ВО ВРЕМЕТО НА
ФАШИЗМОТ ВО ИТАЛИЈА 19

Даринка Маролова, Драгана Кузмановска
ТОПОНИМИТЕ ВО КНИЖЕВНИОТ ПРЕВОД
(ГЕРМАНСКИ-МАКЕДОНСКИ) 27

Книжевност

Ева Ѓорѓиевска
АСПЕКТИТЕ НА ВРЕМЕТО ВО ДРАМСКИОТ ТЕКСТ „НИЧИЈА ЗЕМЈА“
НА ХАРОЛД ПИНТЕР 35

Методика

Весна Коцева, Марија Тодорова
ДИСТИНКЦИЈА И ПОВРЗАНОСТ ПОМЕЃУ ЕКСПЛИЦИТНОТО И
ИМПЛИЦИТНОТО ЗНАЕЊЕ НА СТРАНСКИОТ ЈАЗИК 45

Весна Коцева
ТЕОРИЈАТА НА ОБРАБОТКА НА ИНПУТ НА
ВАН ПАТЕН 53

Марија Тодорова
ИНТЕГРИРАНО УЧЕЊЕ НА СОДРЖИНА И НА ЈАЗИК (CLIL) 63

Весна Продановска-Попоска
ПРЕГЛЕД НА КОМУНИКАТИВНИОТ ПРИСТАП ПРИ ИЗУЧУВАЊЕТО НА
СТРАНСКИ ЈАЗИК СО ОСВРТ КОН ВЕШТИНАТА ЗБОРУВАЊЕ 71

Култура

Ана Velinova
RE-DEFINING COMMUNICATION IN CONTEMPORARY MUSEUMS 81

Ана Велинова, Ева Ѓорѓиевска
МУЗЕЈ И СТРУКТУРА – ОД ЛИНЕАРЕН ДО ЦЕНТРАЛЕН ПРОСТОР 87

БОРБАТА ПРОТИВ ЈАЗИКОТ НА МАЛЦИНСТВОТА ВО СФЕРАТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО ВО ВРЕМЕТО НА ФАШИЗМОТ ВО ИТАЛИЈА

Валентина Милошевиќ-Симоновска¹

¹Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје, Република Македонија
valemilosim@gmail.com

Апстракт

Во овој труд се зборува за агресивната асимилаторска јазична политика на фашистичкиот режим спроведувана во периодот од дваесеттите до четириесеттите години на 20 век во Италија. Таа била насочена кон етничко-јазичните малцинства во новоприсоединетите територии кон Италија по Првата светска војна, а се реализирала и во сферата на образованието кое било извонреден канал за оформување на италијанскиот јазик и дух. Со бројни јазично-легислативни мерки фашистичката власт се стремела да обезбеди потполна употреба на италијанскиот јазик и истиснување на сите останати малцински јазици, а со тоа и национална интеграција на целата територија на Италија.

Клучни зборови: *јазик, образование, асимилација, малцинства, мерки, интеграција, фашизам*

THE BATTLE AGAINST THE LANGUAGE OF THE MINORITIES IN THE AREA OF EDUCATION IN THE FASCIST PERIOD IN ITALY

Valentina Milosevikj-Simonovska¹

¹ Ss. Cyril and Methodius University in Skopje, Republic of Macedonia
valemilosim@gmail.com

Abstract

This article discusses the aggressive assimilatory linguistic policy of the fascist regime enforced in the period between the 1920s and the 1940s in Italy. Object of this policy were ethno-linguistic minorities in the newly consolidated territories to Italy after the World War I, and it was carried out in the area of education that was an extraordinary way for shaping the Italian language and spirit. With numerous linguistic legislative acts, the fascist government was striving to implement full usage of the Italian language and to discard all other languages of the minorities, and with that, national integration of the entire territory of Italy.

Keywords: *language, education, assimilation, minorities, acts, integration, fascism*

Потребата од создавање и ширење на еден надрегионален јазичен вариетет во модерно доба се раѓа секогаш кога се оформува една нова нација или кога се интензивира потребата таа да се почувствува покомпактна и пообединета, како што се случува во Италија во периодот по Првата светска војна, а се нагласува особено во времето на фашизмот во периодот од дваесеттите до четириесеттите години на 20 век.

Јазичната политика на фашизмот спроведувана во рамките на тоталитарниот режим на неговиот основоположник и идеен творец, Бенито Мусолини, се карактеризира со нејзиниот непријателски однос кон дијалектите, кон јазикот на етничко-јазичните малцинства и силна одбивност кон употребата на егзотизмите т.е. странските зборови во италијанскиот јазик.

Оттука можат да се издвојат три полиња на делување на оваа јазична политика, т.е. може да се зборува за борба против дијалектите, за борба против јазиците на малцинствата и борба против егзотизмите.

Она што ги поврзува сите овие карактеристики е одбраната на националниот јазик, неговата чистота и единство, а сè поактуелната идеја „една нација, еден јазик“ повлекува значајни интервенции во однос на јазиците на малцинствата.

Јазичната политика на фашистичкиот режим во однос на етничко-јазичните малцинства се реализира во повеќе домени и тоа: во сферата на образованието, во сферата на јавниот живот (на јавните натписи, топономастиката, на јавната администрација), како и во сферата на приватниот живот.

Во овој труд ќе стане збор за јазичната политика во сферата на образованието спроведувана кон малцинствата во Италија, особено оние од новите територии и се вклопува во националистичката клима на фашизмот во рамките на која нацијата и националниот интерес се безусловна норма на активностите на државата и власта.

Во периодот непосредно по Првата светска војна, италијанската влада, наспроти мислењето на светската јавност поврзано со анектирањето на одредени територии морала да се покаже либерална во однос на малцинствата гарантирајќи им максимална почит на нивните институции и нивниот јазик. Тоа било поддржано и од кралот Виторио Емануеле III при инаугурирањето на новото Народно собрание на 1 декември 1919 година. И Мусолини го застапувал истиот став кој го сменил веднаш штом бил избран за пратеник во 1921 година.

Во текот на дваесеттите години на 20 век положбата на малцинствата се сменила, на пример, германското население во Алто Адиџе не претставувало повеќе национално малцинство туку етничка реликвија. Што се однесува до јазичната политика на фашистичкиот режим се работи за еден типичен случај во кој еден официјален вариетет се трансформирал најпрвин во маргинализиран, а потоа во забранет јазик, барем за јавна употреба.

Ако во годините непосредно по Првата светска војна, во новите територии анектирани кон Италија, т.е. Јужен Тирол, Венеција Џулија и Фјуме како и во Вал Даоста и Пиемонт кои биле составен дел на Италија уште од 19 век, но не биле јазично асимилирани, опстојувале училишта во кои наставата не се одвивала на италијански јазик, поаѓајќи од 1923 година, ситуацијата потполно се сменила.

Јазик на кој се одвива наставата во државните училишта

Со законска одредба од 1 октомври 1923 година бил воведен италијанскиот јазик како единствен јазик на кој се изведувала наставата во сите училишта ширум Кралството, па според тоа и во новоприсоединетите територии. Било нагласено дека во општините во кои вообичаено се зборувало на поинаков јазик, истиот требало да се изучува во текот на дополнителни часови.

За да се стекне право на таква настава родителите морале на почетокот на школската година да поднесат барање со што се изложувале на опасност да бидат обележани како антинационални и антифашистички елементи и да сносат соодветни последици.

Врз основа на оваа мерка сите училишта на малцинствата во кои наставата не се изведувала на италијански јазик морале постепено да започнат да се италијанизираат тргнувајќи од школската 1923/1924 година и се предвидувало италијанизирањето на тие класови да се комплетира во петте години основно образование, до крајот на школската 1927/1928 година.

Згора на тоа, во училиштата во анектираните територии во кои наставата сè уште не се изведувала на италијански јазик била воведена задолжителна настава на „државен јазик“ со пет часа седмично во првите три години и шест часа во следните години, бидејќи познавањето на италијанскиот јазик било неопходно за премин во повисоките класови. Исто така и во средните и учителските школи во кои наставата се изведувала на некој од малцинските јазици во анектираните територии била воведена задолжителна настава на италијански јазик, тргнувајќи од школската 1927/1928 година.

Оваа мерка била прифатена со одушевување од страна на префектот на Венеција Тридентина, Гвадањини како и од сенаторот Еторе Толомеи, главниот носител на идејата за италијанизирање на Алто Адиџе уште пред доаѓањето на фашизмот. Тој, за да го поттикне запишувањето на учениците од малцинствата во италијанските училишта, предложил дури и воведување на ученички стипендии, како и бесплатни места за најзаслужните ученици, но овие иницијативи се реализирале само делумно.

Со законска одредба од 22 ноември 1925 година дефинитивно била истисната наставата на јазиците на малцинствата, укинувајќи ја притоа и можноста од дополнителни часови на мајчин јазик за учениците од другите малцинства во основното училиште. Оваа мерка ги погодила не само германските, словенечките и хрватските училишта, туку и оние каде се предавало сè уште и малку француски. Но и покрај тоа што францускиот и германскиот јазик не биле прифатени како наставни предмети, и понатаму биле дозволени како помошни средства т.е. како мајчин дијалект во наставата. Исто така извесни отстапки можат да се согледаат и во наставата на т.н. „мајчин дијалект“ која можела да се изведува само на трошок на засегнатите т.е. заинтересираните, во вечерните школи за возрасни или по вообичаената редовна настава. Што се однесува до словенечкиот и српско-хрватскиот, со една законска одредба од 10 март 1927 година се пропишуваат програмите за приемните испити за различни типови и степени на средно образование, како и за матурските испити и оние за проверка на стручната оспособеност. Тие испити се состоеле од различни делови со кои се утврдувал степенот на познавање на италијанскиот јазик (на пример, писмен дел кој се состоел од превод од италијански на словенечки или на српско-хрватски јазик и устен дел, кој се состоел од читање и конверзација).

Овој декрет навистина зачудува во толку повеќе што во сите средни училишта во регионот Венеција Џулија единствен јазик на кој се изведувала наставата бил италијанскиот јазик. Најпосле, во 1931 година со друг декрет бил забранет и истиснат словенечкиот јазик од наставата во гимназиите во Гориција и во Толмино, во педагошките академии во Гориција и во Трст (каде што бил заменет со англискиот) и во техничката и педагошката академија во Удине (каде што бил заменет со францускиот), додека пак во 1928/1929 година биле затворени сите основни училишта на словенечки и српско-хрватски јазик со исклучок на едно.

Со цел да се забрза италијанизирањето на популацијата, уште во 1925 година се започнало со организирање на вечерни курсеви по италијански јазик, така што веќе во 1929 година во Алто Адиџе имало 243 школи со добри 5600 посетители, а тоа е само шест насто од возрасните говорители на друг неиталијански јазик. Некои од овие курсеви биле дури и бесплатни. Згора на тоа, Лингвистичкиот кружок од Болцано организирајќи за сопствените членови курсеви по различни јазици, организирал и еден по италијански јазик, а во 1926 година добил дури и поддршка од националното здружение „Данте Алигиери“. Ова друштво се знае дека уште од почетокот на режимот било особено активно во пропагандата за промоција на италијанскиот јазик, особено преку борбата против странските изрази. Во Трст и неговата околина биле востановени нови вечерни училишта во 1932 година, наменети за адолесценти од 14 до 18 години, потоа женски вечерни школи, школи за занаетчи и земјоделци чиешто присуство било задолжително.

Но, овие мерки не се однесувале само на учениците туку и на наставниците говорители на друг јазик. Всушност, законската одредба дозволувала да се изведува наставата на јазикот на малцинствата како втор јазик во дополнителните часови давајќи му можност на наставникот кој бил стручно оспособен за да ја изведува наставата и на италијански јазик. А оние пак кои немале таква стручна подготвеност можеле да предаваат италијански само ако имале положено соодветни испити. Испитот се состоел од два дела, и тоа, во првиот дел кандидатот во разговор со испитувачите морал да покаже дека сигурно го владее италијанскиот јазик, а во вториот дел, тој се обидува да им објасни и илустрира на учениците неколку страници од некој учебник по веронаука однапред утврден од испитната комисија. Не биле признавани дипломите и стручната оспособеност за предавање на италијански јазик издадени од претходната австриска власт. Притоа не се претпочитало реинтегрирање на наставниците на кои не им се признавала стручната оспособеност, туку се настојувало истите да се пензионираат предвремено или да се испратат во други италијански региони, заменувајќи ги со наставници од централна и јужна Италија.

Ова се случува како резултат на мерката со која се утврдувало дека во училиштата кои сè уште не биле италијанизирани, наставата на државниот јазик требало да ја изведуваат наставници кои не им припаѓале на малцинствата и се со силно патриотско чувство. Наставниците од средните училишта биле избирани на конкурси коишто според Толомеи во 1928 година требало да бидат заменети со назначувања директно од Министерството за образование, надевајќи се дека на тој начин ќе бидат избрани вистински личности, апостоли на националната култура, по можност бивши борци, најпогодните според познавањето на јазикот и локалната традиција, а не исклучиво италијански граѓани од германска националност кои биле избирани на конкурсите за катедрите по германски јазик. Сепак овој екстреман предлог не бил прифатен од власта која се обидувала да ја поврати патриотската доверба доделувајќи им награди на најзаслужните наставници.

Според законската одредба од 22 ноември 1925 година, учителите од основните училишта во кои наставата се изведувала на јазикот на малцинствата кои сè уште биле во служба, но без стручна оспособеност за настава на италијански јазик биле принудени во рок од две години да се стекнат со истата ако не сакаат да бидат отстранети од тоа место. Од тие причини, во областа на Болцано, Покраинската школска управа организирила настава по италијански јазик за наставници.

Оние коишто немале намера да го полагаат тој испит можеле да бараат предвремено пензионирање, додека пак оние кои го положувале испитот по италијански јазик добивале редовно вработување, но притоа од нив се барало да ги

познаваат во извесна мера обичаите и дијалектите од Алто Адице и Тренто. Посебен третман имале наставниците во основните училишта во Венеција Тридентина овозможувајќи им посебни услови за продолжување на службата т.е. при барање за префрлување во друг дел на покраината или во друг регион, имале предност при изборот на местото во однос на другите кандидати.

На наставниците кои останувале без работа не им било лесно ниту да даваат приватни часови, всушност просветниот инспектор имал овластување да ги забрани тие часови ако утврди дека немале за цел да го изградат ученикот во добар граѓанин на Италија. Така уште во 1923 година со декрет експлицитно била забранета приватната настава на германски јазик во Болцано.

Како реакција на таа забрана настанале тајни училишта. Овие лингвистичко-легислативни мерки немале само за цел да обезбедат употреба на италијанскиот јазик на местото на кој и да е друг, туку и национална интеграција на целата територија. Училиштето имало за задача да изврши асимилација на населението кое зборувало на некој од јазиците на малцинствата. Во основните училишта во новоприсоединетите територии кои сè уште не биле трансформирани во италијански, можело да се премине во повисоките класови само ако се положел испит по италијански јазик, па затоа италијанскиот јазик морало да биде застапен со најмалку пет часа неделно настава.

Интересно е да се истакне дека државата ѝ помагала на школската популација со италијанско државјанство ослободувајќи ја од плаќање на секаков вид на уписнини во средните училишта и факултетите. Се водела политика со која се поттикнувале учениците да се запишуваат во италијански училишта и да го учат официјалниот италијански јазик преку доделување на стипендии и други видови на награди. Награди биле предвидени не само за учениците туку и за наставниците. Така, за да се засили имиграцијата на наставничкиот кадар по италијански јазик, им се нуделе многу поволности особено на оние кои биле во служба во новите провинции пред нивното анектирање, како на пример, надомест на патните трошоци. Во 1928 година на група наставници од Венеција Џулија дојдени во посета во Рим, Мусолини им ветил значително подобрување на условите за работа т.е. бесплатно сместување или извесен надомест за истото во зависност од местото каде што се ангажираат. За возврат, поддржувачите на оваа политика меѓу кои и Толомеи очекувале имигрираните италијански наставници да останат на работното место и за време на одморите заради одржување на контактот со учениците, заради сугерирање на добри книги, за да го оневозможат прекилот на активностите на Балилите и појавата на тајни училишта. Како последица на декретот од 1926 година, во 1928 година во Алто Адице веќе постоеле 760 класа каде што италијанскиот јазик бил единствениот наставен јазик и други 30 класа во кои германскиот останал како дополнителен, толериран предмет. Но и овие класови биле укинати уште на почетокот на школската 1929/1930 година. Истите настани се случуваат и во словенечките училишта во Венеција Џулија: Со декрет од 2 август 1926 година било укинато постоењето на Здружението на словенечките наставници со седиште во Трст кое било сочинето од две третини од 500-те наставници со словенско потекло во училиштата во Венеција Џулија. Ова здружение било обвинувано дека го потхранува словенечкиот националистички дух. На почетокот на школската 1928/1929 година во Трст постоело уште само едно неиталијанско училиште кое го посетувале околу илјада ученици, но истото било дефинитивно затворено во 1930 година.

Овие мерки не останале без реакции како позитивни така и негативни. Бројни биле и протестите кои доаѓале од словенското население емигрирано во Југославија. Според нив, реформата не ги италијанизирила само училиштата, туку ги

италијанизирала и наставниците. Од 2300 наставници во 1923 година речиси половината биле од словенечка или хрватска националност. Овие наставници биле отпуштани на покус временски период, праќани на одмор, префрлувани во постарите провинции на Италија, прогонувани надвор од границите на земјата и заменувани со наставници од јужна Италија. Всушност, училиштето требало да стане италијанско и фашистичко. На овие обвинувања фашистичката власт одговорила дека таа им оставила доволно време на наставниците од редот на малцинствата да го научат италијанскиот јазик, а во исто време признала дека не се работело толку за научување на јазикот колку за негово прифаќање. Бидејќи најголемиот дел го познавале, но притоа го мразеле, власта одлучила да ги спаси од штетните и опасни искушенија и носталгија на тој начин што некои од тие наставници ги префрлила во други региони.

Со цел да ја забрза и да ја направи поефикасна италијанизацијата на новите провинции, Министерството за национално образование донело декрет на 5 февруари 1928 година со кој од 1 март истата година се започнало со префрлување на многу наставници од малцинските заедници во другите региони на Италија. За да се олесни изучувањето на италијанскиот јазик во новите провинции се користеле текстови на италијански јазик придружувани од текстови на јазикот на малцинствата, кој имал третман на втор јазик.

Од 1923 година во германските училишта се применувала методата на преведување. Но, не била многу поинаква ни јазично-политичката ситуација во Вал Даоста. Тоа го потврдува и писмото што Мусолини му го испратил на министерот за образование на 7 август 1923 година во кое забележува дека употребата на францускиот јазик од тој регион била толку раширена што било потребно да се обрне повеќе внимание на наставата во основното училиште. Целта не била присилно да се принуди тоа население да не зборува француски. Но, не требало ниту да се охрабрува да продолжи со нешто што требало веќе да исчезне.

Во Италија требало да се зборува италијански. Тогашниот министер со законски одредби ја суспендирал наставата на француски јазик во училиштата во Вал Даоста, а на тие мерки пак се спротивставило особено здружението *Ligue Valdotaïne*, основано во 1909 година со цел да го одбрани францускиот јазик во Вал Даоста. Во протестното писмо упатено до Мусолини биле изнесени повеќе барања меѓу кои задолжителна паралелна настава на двата јазика во основните училишта, слободна употреба на францускиот јазик од страна на наставниците во комуникацијата со учениците во и вон училиштето итн. Овие барања не само што не биле земени предвид, туку со декрет од 22 ноември 1925 година јазичната политика кон малцинските групи се заострила во голема мера преку укинување на дополнителните часови по јазик различен од италијанскиот, во сите основни училишта на малцинствата. Како резултат на забраната на работата на приватните училишта во Алто Адице се создавале тајни училишта, наречени училишта *катакомби* (т.е. *katakomben schulen*). Овие школи биле потпомогнати од општината со простории и опрема, а веќе во 1925 нивниот број бил навистина голем. Лесно може да се претпостави дека овие училишта и нивните наставници биле изложени на постојан прогон, но не биле потполно елиминирани. Такви школи постоеле и во Венеција Џулија и Вал Даоста кои и покрај протестите на еминентни личности немале поддршка од властите.

Кон средината на 30-тите години како резултат на приближувањето на италијанската политика кон Австрија, а потоа кон Германија започнала нова фаза на јазичната политика особено во Алто Адице. Во 1935 година приватните училишта со настава на германски јазик повторно добиле дозвола за работа, а истата година и германскиот јазик се вратил во основните училишта во областа на Болцано. Како

резултат на италијанско-германскиот договор од 22 мај 1939 година, а кој се однесува на изборот на државјанство, се отвориле дури и германски училишта наменети за оние малцинства кои ќе се определат за Германија.

Но, и покрај овие случувања, законот од 30 октомври 1940 година предвидувал строга контрола во странските школки и културни институции, кои за да можеле да работат морале да имаат овластување од државата.

Веронауката како средство за сочувување на јазикот на малцинствата

Несомнено е дека јазикот на малцинствата се користел во религиозните обреди, молитви, литургиски песни, проповеди итн. Всушност, веронауката можела да се смета како мошне важен инструмент во сочувувањето на јазикот на малцинските групи со кој клерот се служел во борбата против режимот, во толку повеќе што часовите по веронаука биле задолжителни во сите одделенија на државните училишта.

Но, во Алто Адиџе, во 1924 година, почнало да преовладува мислењето дека употребата на германскиот јазик на часовите по веронаука требало да се укине во потполност и тоа што е можно поскоро. Исто така и папата Пио XI ја санкционирал употребата на истиот со едно циркуларно писмо од 28 јануари 1924 година. Понатаму, со слични забрани настапиле и школските власти во Болцано во 1928 година и во Венеција Џулија во 1927 година.

Како последица на овие мерки било и исклучувањето од училиштата на оние германски и словенечки свештеници кои не сакале да ја прифатат забраната и да му се приспособат на режимот. Освен протестните реакции од страна на засегнатите свештеници, протестирале и родителите кои барале нивните деца да бидат изземени од наставата по веронаука од четврти клас кога истата се изведувала на италијански јазик. Тогаш свештенството одлучило да ја концентрира наставата по веронаука во црквите, која била помалку застапена во училиштата.

Освен приватните тајни школи и свештенството се ангажирало во тајното изведување на наставата на јазиците на малцинствата. Тајно, бидејќи режимот сметал дека верските семинари и институти мораат исклучиво да се придржуваат до италијанскиот јазик во веронауката.

Дека законот не се почитувал, ни зборуваат бројни сведоштва објавувани во дневниот печат. И тоа од 550 свештеници колку што делувале на територијата на Трст, Гориџија, Паренцо и Фјуме, речиси половината посетувале училишта на словенечки или српско-хрватски јазик и биле воспитувани во словенски дух. Тој клер бил обвинет за индиректна пропаганда преку користење на словенечкиот јазик во молитвите, проповедите, литургиските песни.

Антифашистичкиот отпор на клерот одел до таму што зборувањето на италијански јазик го сметал за грев.

Но, министерот Феделе конечно ја наметнал употребата на италијанскиот јазик и во одделенијата во основното училиште, предложил постепено трансформирање во период од најмногу три години, почнувајќи од учебната 1928/1929 година.

Ниту договорот меѓу Светата столица и италијанската држава склучен во 1929 година не ја подобрил состојбата на малцинското население, бидејќи Мусолини не го прифатил барањето на папата веронауката да се изведува на мајчин јазик во основните училишта во новите територии. Тој не дозволил ниту да се покануваат свештеници од странство во случај да се појави недостаток од свештеници кои го зборувале јазикот на малцинствата, со цел да се олесни следењето и учеството на верниците во литургиите според правилата на Црквата.

Мусолини со ентузијазам го прифатил предлогот на министерот Феделе и издал наредба од октомври 1929 година со која наставата по веронаука во областа на Болцано требало да се изведува исклучиво на италијански јазик. Потоа оваа мерка почнала да важи ширум територијата на Алто Адице, во Тренто и Бресаноне, во Венеција Џулија и во Истра. Така министерот Феделе во договор со Мусолини, почнувајќи од 1929/1930 година го вовел италијанскиот и во наставата по веронаука во сите места каде што веќе две години имало детски градинки.

Значи, наставникот по веронаука морал да го користи италијанскиот јазик, а целта била малите ученици да го совладаат јазикот за покус временски период. Отпорот на клерот продолжил што може да се заклучи од реакциите на повеќе министри кои обвинувале дека во Алто Адице не се предава веронаука на италијански јазик. Причината за тоа истрајно спротивставување на свештенството ја наоѓаме во неговата загриженост од губење на врската со малцинското население кое би го запоставило својот мајчин јазик во полза на државниот италијански јазик. На отпорот на клерот кој инсистирал на употребата на јазикот на малцинствата, фашистичката власт реагирала со пријавување на свештениците, одземање на свидетелствата кои многу често не биле пишувани на италијански јазик, со принудно изучување на религиозни песни на латински со соодветен превод на италијански во градинките и основните училишта, со замена на свештениците од редовите на малцинското население третирали како „странски“ со италијански свештеници. Треба да се напомене дека по договорот со Светата столица и високото општество ја поддржувало асимилаторската политика на фашистите.

Фашизмот оставил несомнено длабоки траги во јазичната политика која се спроведувала кон јазичните малцинства, пред сè во доменот на образованието што е извонреден канал за оформување на новиот италијански јазик и дух, бидејќи по губењето на првиот јазик се раскинува и врската со претходната татковина, па дури и со сопствените родители.

Училиштата одиграле голема улога во асимилирањето на населението кое зборувало на некој од малцинските јазици, а веронауката се афирмирала како важен инструмент во напорите за сочувување на јазиците на малцинските групи. Како резултат на потребата од функционален административен јазик, како и на силниот стремеж за италијанизација, органите на власта му даваат приоритет на националниот јазик во јавната комуникација и привилегиран статус во училиштата.

Јазичната колонизација ги опфатила сите нови територии населени со етнички малцинства, но била сурова и особено трауматична во Алто Адице, каде што јазикот на малцинското население се здобива со статус на маргинализиран, а потоа и забранет јазик за јавна употреба.

Користена литература

Cicconi, Mina (1984), “La campagna per l’autarchia della lingua: una bonifica fallita” in *movimento operaio e socialista*, Genova, Anno VII, 87-97.

Gentile M. (1966). *Educazione linguistica e crisi di liberta`*. Roma: Armando.

Gori, Elisa (2010). “Indirizzi di politica linguistica e di politica scolastica ed educativa durante il fascismo (1923-1939). Преземено од:

http://www.historied.net/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=23&Itemid=21

Montino, Davide (2009). “Educazione scolastica, formazione del consenso e regime fascista”. Преземено од: <http://www.liceograssi.it/didattica/davidemontino.htm>.